

सप्त, दश ॥ १० ॥ त्रिषष्टिः ॥ ६३ ॥ हरिः ॐ ॥ **सुमिधा**
ग्निम् ॥ सुमिधाग्निन्दुवस्यतघृतैर्बोधयुतातिथिम् ॥ आस्मिन्
 बृहव्याजुहोतन ॥ १ ॥ सुसमिद्धायशोचिषे । घृतन्ती ब्रजुहोतन ॥
 अग्नये जातवेदसे ॥ २ ॥ तन्त्वा । सुमिद्धिरङ्गिरो घृतेन बद्ध
 यामसि ॥ बृहच्छोचाय विष्टुय ॥ ३ ॥ उपत्त्वा । ग्रेहविष्मन्तीर्घु
 ताचीर्यन्तुहर्ष्यत ॥ जुषस्व सुमिधो मम ॥ ४ ॥ [४-१] **भूर्भुवः** ॥

१ घृतैर्बोधयता । अत्र परं तु रेफहकाराभ्याम् (शु. य. प्रा. ४ अ. १०१ सू.) इत्यनेन रकारात्परस्य वकारव्यञ्जनस्य द्वित्वम् । २ सुसमिद्धाय ।
 अत्र भाविभ्यः सः षं समानपदे (शु. य. प्रा. ३ अ. ५६ सू.) इत्यनेन सुकारात्परस्य सकारस्य षकारे प्राप्ते अनुसन्तनोतु बृहस्पतिसुतस्य सुसमिद्धाय०
 (शु. य. प्रा. ३ अ. ८२ क.) इत्यनेन सकारस्य प्रकृतिभावः न षत्वम् ।

भूर्भुवःस्वर्द्यौरिवभुम्नापृथिवीवव्वरिम्णा ॥ तस्यास्तेपृथिविदे
 वयजनिपृष्टेग्निमन्नादमुन्नाद्यायादधे ॥ ५ ॥ आयम् ॥ आयङ्गौः
 पृश्निरक्क्रमीदसदन्मातरम्पुरः ॥ पितरञ्चप्रयन्त्स्वः ॥ ६ ॥
 अन्तश्चरति । रोचनास्यप्राणादपानुती ॥ व्यंकरयन्महिषोदि
 वम् ॥ ७ ॥ त्रिदशद्वाम ॥ त्रिदशद्वामुबिराजतिर्वाक्पतुङ्गायंधी
 यते ॥ प्रतिवस्तोरहद्युभिः ॥ ८ ॥ [४-२] अग्निर्ज्योतिः ॥ अ

१ वाक्पतिः । अत्र स्वरासंयोगादिर्विरुध्यते सर्वत्र (शु. य. प्रा. ४ अ. १०० सू.) इत्यनेन ककारस्य द्वित्वम्, तत्र पूर्वः ककारो द्विरुक्तिजः
 पकारः संयोगः ।

ग्निज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहा सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः
 स्वाहा ॥ अग्निर्वचो ज्योतिर्वचः स्वाहा सूर्यो वचो ज्योतिर्वचः
 स्वाहा ॥ ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा ॥ ९ ॥ सुजूर्दे
 वेन । सवित्रा सुजूराभ्येन्द्रवत्त्या ॥ जुषाणोऽग्निर्वेतुस्वाहा ॥
 सुजूर्देवेन सवित्रा सुजूरुषसेन्द्रवत्त्या ॥ जुषाणः सूर्यो वेतुस्वाहा
 ॥ १० ॥ [२-३] उपप्रयन्तोऽअद्धरम् ॥ उपप्रयन्तोऽअद्धर

१ उपप्रयन्तोऽअद्धवम् अत्र एदोऽ्यां पूर्वमकारः (शु. य. प्रा. ४ अ. ६१ सू.) इत्यनेन सर्वत्र पूर्वरूपे प्राप्ते प्रकृतिभाव ऋक्षु (शु. य. प्रा. ४ अ. ८१ सू.) इत्यनेन गाहमानादिभिः सूत्रैरभिलिखितेभ्योऽन्यत्र ऋक्षु प्रकृतिभावविधानसामर्थ्याच्च पूर्वरूपम् ।

म्मन्त्रं वोचेमाग्नये ॥ अरेऽअस्मेचशृण्वते ॥ ११ ॥ अग्नि
र्मूर्द्धा । दिवःकुकुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ॥ अपां रेतां सि
जिह्वति ॥ १२ ॥ उभावाम् ॥ उभावामिन्द्राग्नीऽआहुवद्वा
ऽउभाराधंसहसहमादुयच्चै ॥ उभादातारां विषां रेयीणामुभा
वाजस्यसातयेहुवेवाम् ॥ १३ ॥ अयन्ते ॥ अयन्तेयोनिर्ऋत्वि
योयतो जातोऽअरोचथाः ॥ तज्ज्ञानन्नग्नऽआरोहाथानोवर्द्धया

१ दिवःकुकुत्पतिः । अत्र दिवोऽकुकुत्पृथिव्योः (शु. य. प्रा. ३ अ. २४ सू.) इत्यनेन अकुकुत्पृथिव्योर्विसर्जनीयस्य सकारविधानाच्चात्र सकारः
कुकुत्परत्वात् ।

रुयिम् ॥ १४ ॥ अयमिह । प्रथमोधायािधातृभिर्होतायजिष्ठो
 ऽअद्धरेष्वीड्यः ॥ यमप्रवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंवि
 ब्भवंविशेशिशे ॥ १५ ॥ अस्यप्रत्काम् ॥ अस्यप्रत्कामनुद्युतः
 शुक्रन्दुदुहेऽअहयः ॥ पर्यःसहस्रसामृषिम् ॥ १६ ॥ तनुपाऽ
 अग्नेःसितन्वस्मेपाहयायुर्दाऽअग्नेस्यायुस्मेदेहिबच्चोदाऽअग्ने
 सिबच्चोमेदेहि ॥ अग्नेयन्मेतन्वाऽअनुनन्तन्मुऽआपृण ॥ १७ ॥
 इन्धानास्त्वा । शतह्मिमाद्युमन्तुह्समिधीमहि ॥ वयस्वन्तो

वयुस्कृतुहसहस्वन्तःसहस्कृतम् ॥ अग्नेसपत्क्रुदम्भंनुमदब्धा
 सोऽअदाब्भ्यम् ॥ चित्रावसोखुस्त्तितैपारमशीय ॥ १८ ॥
 सन्त्वम् ॥ सन्त्वमग्नेसूर्यस्यवर्चसागथाःसमृषीणांस्तुते
 न ॥ सम्प्रियेणधाम्नासमुहमायुषासंवर्चसासम्प्रजयासहृण्य
 स्पोषेणग्निमपीय ॥ १९ ॥ अन्धस्थ ॥ अन्धुस्तथान्धोवो
 भक्षीयुमहस्थुमहोवोभक्षीयोज्जुस्थोज्जीवोभक्षीयरायस्पोषं

१ अन्धसःस्थ इतिपदे प्रत्ययसवर्णभ्रमुदि शाकटायनः (३ अ. ९ क.) इत्यनेन शपसेषु मुत्संज्ञकेषु परेषु विसर्गस्य परसवर्णं भवति तने सकारे मुदि
 परसवर्णं प्राप्तं परन्तु जित्परे मुदि तु लुङ्मुदि जित्परे (३ अ. १३ क.) इत्यनेन स्थे जित्परे मुदि सति विसर्गस्य कोपः । तत ऊपान्तस्थाभ्यश्च
 स्पर्शः (४ अ. १०२ क.) इत्यनेन द्वित्वे पस्य चत्वे अन्धस्थ इति ॥

स्थरायस्पोषं वोभक्षीय ॥ २० ॥ रेवतीरमच्छम ॥ रेवतीरम
 च्छमस्मिन्न्योनावस्मिन्नगोष्ठेस्मिन्लुकेस्मिन्नक्षये ॥ इहैव
 स्तुमापंगात ॥ २१ ॥ सुहृहितासि । विश्वरूप्यूर्जामाविश
 गौपुत्त्येन ॥ उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोपावस्तद्धियाव्रयम् ॥ नमोभ
 रन्तुऽएमसि ॥ २२ ॥ राजन्तमद्भुराणाम् ॥ राजन्तमद्भुराणाङ्गो
 पामृतस्युदीदिविम् ॥ बर्द्धमानुलंस्वेदमे ॥ २३ ॥ सनः ॥ सनः
 पितेवसुनवेग्नेसूपायुनोभव ॥ सचस्वानहस्वस्तये ॥ २४ ॥

अग्नेत्त्वम् ॥ अग्नेत्त्वन्नोऽअन्तमऽउतत्राताशिवोभवाव्वरु
 त्थ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्चवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमऽरयिन्दाः
 ॥ २५ ॥ **तन्त्वा** ॥ तन्त्वाशोचिष्टदीदिवःसुम्नायनूनमीमहे
 सखिब्भ्यः ॥ सनोबोधिश्चुधीहवमुरुष्याणोऽअघायुतःसम
 स्मात् ॥ २६ ॥ **इडऽएहि** ॥ इडऽएहयदितुऽएहिकाम्याऽएत ॥

१ सः नो बोधिः । अत्र व्यञ्जने च (शु. य. प्रा. २ अ. १६ सू.) इत्यनेन सः इति पदस्य विसर्जनीयस्य लोपे सनोबोधिः इति सिध्यति ।
 २ उरुष्याणः । अत्र उरुष्यानः इति पदम् । अत्र निषण्णायरथवाहनमिन्द्र० (शु. य. प्रा. ३ अ. ८७ सू.) इत्यनेन नकारस्य णकारे, स्वरसंयोगादि-
 द्विरुच्यते सर्वत्र (शु. य. प्रा. ४ अ. १०० सू.) इत्यनेन षस्य द्वित्वम् । ३ इडेएहि इति पदम् । अत्र सन्ध्यक्षरमयवायावम् (शु. य. प्रा. ४-अ-४७ सू.)
 इत्यनेन इडे इति एकारस्य अयादेशे यवयोः पदान्तयोः स्वरमध्ये लोपः (४ अ. १२५ सू.) इत्यनेन यकारस्य लोपे पुनः स्वरसन्धिप्राप्तौ “न परकाळः”
 (शु. य. प्रा. ३ अ. ४ सू.) इति निषेधः ।

मयिवहकामुधरणम्भूयात् ॥ २७ ॥ सोमानुलंखरणं । कृणु
 हि ब्रह्मणस्पते ॥ कुक्षीवन्तुँय्यऽऔशिजः ॥ २८ ॥ योरेवान् ॥
 योरेवान्योऽमीवहावसुवित्पुष्टिवर्द्धनः ॥ सनःसिषकुय
 स्तुरः ॥ २९ ॥ मानः ॥ मानुहशऽसोऽअररुषोधूर्तिः प्रण
 इमर्त्यस्य ॥ रक्षाणो ब्रह्मणस्पते ॥ ३० ॥ महित्रीणाम् ॥

१ “पुष्टिवर्द्धनः” अत्र ऊष्मान्तस्याभ्यश्च स्पर्शः (शु. य. प्रा. अ. सू. १०२) इति सूत्रेण पुष्टिपदे शषसहानां चतुर्णां वर्णानाम् ऊष्मसंज्ञात्वात्
 षकारोऽध्मणः परस्य स्पर्शसंज्ञकस्य टकारस्य द्वित्वं जातम् । तेनैकषकारो द्वौ टकारौ च संयोगः । तत्र प्रथमष्टकारः क्रमजो ज्ञेयः । अन्येष्वप्येतादृशेषु स्थलेषु
 द्वित्वं बोध्यम् । तथैव पुष्टिवर्द्धनः इत्यत्र वर्द्धनः इति पदे परं तु रेफहकाराभ्याम् (४-१०१) इत्यनेन रकारोत्तरवर्तिनः धव्यजनस्य द्वित्वे जज्ञत्वे
 धकारस्य टकारः । २ रक्षाणः । रक्षा नः इतिपदम् । अत्र निषण्णाय रथवाहनम् (शु. य. प्रा. अ. ८७ सू.) इत्यनेन नकारस्य णकारो निपात्यते ।

महित्रीणामवोस्तुद्युक्षमिन्त्रस्यार्घ्यम्भणः ॥ दुराधर्षं वरुणस्य
॥ ३१ ॥ नहितेषाम् ॥ नहितेषामुमाचुननाद्धसुव्वारणेषु ॥ ईशे
रिपुरघशंसह ॥ ३२ ॥ तेहि । पुत्रासोऽदितेऽप्रजीवसेम
र्त्याय ॥ ज्योतिर्घ्यच्छुन्त्यजस्रम् ॥ ३३ ॥ कदाचुन । स्तरीरं
सिनेन्द्रसश्चसिदाशुषे ॥ उपोपेन्नुमंघवन्भूयऽइन्नुतेदानंन्देवस्य
पृथ्यते ॥ ३४ ॥ तत्संवितुः ॥ तत्संवितुर्वरेण्युम्भगोदेवस्य
धीमहि ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ ३५ ॥ शतम् ॥ १०० ॥

परिते । दूडभोरथोस्ममाँ २ ॥ ५ अश्नोतुविश्वतः ॥ येनुरक्ष
 सिद्धाशुषः ॥ ३६ ॥ [२६-४] भूर्भुवः ॥ भूर्भुवःस्वः
 सुप्रजाः प्रजाभिः स्यात् सुवीरो वीरैः सुपोषः पोषैः ॥ नय्य
 प्रजाम्मेपाहि शस्यं पशून्मेपाहयथय्यपितुम्मेपाहि ॥ ३७ ॥
 आगन्म । विश्ववेदसमुस्मन्भ्यं वसुवित्तमम् ॥ अग्नेसम्प्रादु
 भिक्षुम्नमुभिसह ५ आयच्छस्व ॥ ३८ ॥ अयमग्निः ॥ अय

१ दूडभोरथः । दुःदभः इतिपदम् अत्र “उकारं दुर्दे (शु. य. प्रा. ३ अ. ४२ सू.)” इत्यनेन दुरित्यस्य विसर्गस्य उकारो दकारे परे दन्त्यश्च
 मूर्धन्यत्वमापद्यते । तेन दकारस्य उकारे दस्य मूर्धन्ये दुडडभः । सवर्णयोः रुकारयोः सवर्णदीर्घः । २ सुप्रजाः अत्र “स्वरासंयोगादिर्द्विरुच्यते सर्वत्र
 (४ अ. १०० सू.)” इत्यनेन प्रजाशब्दघटितप्रकारे परे पकारस्य द्वित्वम् । एवं वरेण्यम् । पुत्रासः । द्युम्नम् एतादृशेषु स्थलेषु ज्ञेयम् ।

मुग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यहंप्रजायावसुवित्तमः ॥ अग्नेर्गृहपते
भिद्युम्नमुभिसहऽआयच्छस्व ॥ ३९ ॥ अयमुग्निः ॥ अय
मुग्निः पुरीष्योरयिमान्पुष्टिवर्द्धनः ॥ अग्नेर्पुरीष्याभिद्युम्न
मुभिसहऽआयच्छस्व ॥ ४० ॥ [४-५] गृहामा । विभीतुमा
वेपद्धमूर्जम्बिब्रतुऽएमसि ॥ ऊर्जम्बिब्रद्वहंसुमनाः सुमेधा
गृहानैमिमनसामोदमानः ॥ ४१ ॥ येषामुच्चेति । प्रवसन्त्येषु

१ "प्रवसन्त्येषु" इत्यत्र "स्वरात्संयोगादिर्द्विरुच्यते सर्वत्र (१०० शु. य. प्रा. ४ अ. सू.)" इत्यनेन नकारस्य द्वित्वम् ।

सौमनुसोबहुः ॥ गृहानुपह्वयामहेतेनो जानन्तु जानुतः ॥ ४२ ॥
 उपहूताऽहुह । गावुऽउपहूताऽअजावयः ॥ अथोऽअन्नस्य
 कीलालुऽउपहूतो गृहेषु नः ॥ क्षेमाय वृहं शान्त्यै प्रपद्ये शिवः
 शुग्मः शुच्योः शुच्योः ॥ ४३ ॥ [३-६] प्रघासिनो हवाम
 हे । मुरुतश्चरिशादसः ॥ कुरुम्भेण सुजोषसः ॥ ४४ ॥
 यद्भामे ॥ यद्भामे यदरण्ये यत्सुभायाँ च दिन्द्रिये ॥ यदेन
 श्वकुमाव्रयमिदन्तदवयजामहे स्वाहा ॥ ४५ ॥ मोषूणः ॥

मोषूणऽइन्द्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मतिशुष्मिन्नवयाः ॥ मुह
 श्रिद्यस्यमीदुषोयुव्याहविष्मतोमरुतोब्रन्दतेगीः ॥ ४६ ॥ अक्र
 न्कर्म । कर्मकृतः सहवाचामयोभुवा ॥ देवेभ्युह्कर्मकृ
 त्त्वास्तुम्प्रेतसचाभुवह ॥ ४७ ॥ अवभृथनिचुम्पुण । निचेरु
 सिनिचुम्पुणः ॥ अवदेवैर्देवकृतमेनोयासिषुमवमर्त्यैर्मर्त्यकृ
 तम्पुरुषाव्णोदेवरिषस्पाहि ॥ ४८ ॥ [५-७] पुण्णाद्वि ॥

१ मो षूणः । अत्र मो षूतः इतिपदम् । “निषण्णाय रथवाहनम् (३ अ. ८७ सू.)” इत्यनेन णकारस्य निपातः । २ हिष्मति । अत्र हेर्मिथोदयः
 (३ अ. ६८ सू.) इत्यनेन मकारोदये हिशब्दात्परस्य सकारस्य षकारः । तत “ऊष्मान्तस्थाभ्यश्च स्पर्शः” इति द्वित्वम् । ३ देवरिषस्पाहि । अत्र “अध्वनो
 रजसो रिषः स्पृशस्पातौ (३ अ. २८ सू.)” इत्यस्मिन् पातौ इति धातुग्रहणात् पाधातो रूपे परेऽपि रिषः विसर्गस्य सकारः । तत ऊष्मान्तस्थाभ्यश्च
 स्पर्शः (४ अ. १०२ सू.) इत्यनेन पकारस्य द्वित्वम् ।

पूष्णादिर्विपरापतसुपूष्णापुनरापत । ब्रुस्नेवविक्रीणावहाऽइष
 मूर्जैश्शतक्रतो ॥ ४९ ॥ **देहिमे** ॥ देहिमेददामितेनिमेधेहि
 नितेदधे ॥ निहारं ब्रुहरासिमेनिहारं निहराणिते स्वाहा ॥ ५० ॥
 [२-८] **अक्षुन्नमीमदन्त** ॥ अक्षुन्नमीमदन्तहृयवप्प्रियाऽअ
 धूषत ॥ अस्तोपतुस्वभानवोविष्प्रानविष्ट्यामुतीषोजुष्ट्विन्द्र
 तेहरी ॥ ५१ ॥ **सुसुन्दशन्त्वा** ॥ सुसुन्दशन्त्वाब्रुयम्ममर्घवन्व

१ सुसुन्दशम् । अत्र “भाविभ्यः सः षं समानपदे (३ अ. ५९ सू.)” इत्यनेन षत्वापत्तौ “अनुसन्तनोतु बृहस्पतिसुतस्यसुसमिद्धायसुसुन्दशम्”
 (शु. य. प्रा. ३ अ. ८२ सू.) इत्यनेन प्रकृतिभावः न षत्वम् ।

न्दिषीमहि ॥ प्रनूनम्पूर्णवन्धुरस्तुतोयासिब्रशौ २ ॥ ऽअनु
योजान्विन्द्रतेहरी ॥ ५२ ॥ मनोनु ॥ मनोज्वाह्वामहेनारा
शुष्टुसेनुस्तोमेन ॥ पितृणाञ्चमन्मभिः ॥ ५३ ॥ आनः ॥
आनऽएतुमनुःपुनःक्रत्वेदक्षायजीवसे ॥ ज्योक्कसूर्य्यन्दुशे
॥ ५४ ॥ पुनर्नः । पितरोमनोददातुदैव्योजनः ॥ जीवंब्रा
तःसचेमहि ॥ ५५ ॥ ब्रुयःसोम । ब्रुतेतवमनस्तुनूषुविब्र
तः ॥ प्रजावन्तःसचेमहि ॥ ५६ ॥ [६-९] एषते । रुद्र

भागः सहस्रस्राम्बिकया तज्जुषस्व स्वाहैष ते रुद्र भागऽआखुस्ते
 पशुः ॥ ५७ ॥ अवरुद्रम् ॥ अवरुद्रमं दीमुहय वंदे वन्द्यम्बकम् ॥
 यथानो वस्यसुस्करद्यथानुःश्रेयसुस्करद्यथानो व्यवसाययात्
 ॥ ५८ ॥ भेषजमंसि । भेषजं जवे श्वायु पुरुषाय भेषजम् ॥
 सुखम् भेषाय मेष्ठ्यै ॥ ५९ ॥ इयम्बकं व्यजामहे । सुगन्धिम्पुं

१ आखुःते । अत्र “तथयोः सम् (३ अ. ८ सू.)” इत्यनेन तकारे परे सत्वे आखुस्ते इति रूपम् । २ वस्यसस्करत् अत्र “समानपदे च (३ अ. ३० क.)” इत्यप्राप्तौ “कविष्करकृधिषु (३ अ. ३२ सू.)” इत्यनेन कर्त्तृपरे विसर्जनीयस्य सकारः । तत “ऊष्मान्तस्थाभ्यश्च स्पर्शः” इति ककारस्य द्वित्वम् । ३ श्रेयसस्करत् अत्र “समानपदे च (३ अ. ३० सू.)” इत्यनेन समानपदे विसर्गस्य ककारे परे सकारः । तत “ऊष्मान्तस्थाभ्यश्च-स्पर्शः (४ अ. १०२ सू.)” इत्यनेन ककारस्य द्वित्वम् ।

ष्टिवर्द्धनम् ॥ उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥
त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं धामपतिर्वेदनम् ॥ उर्वारुकमिव बन्ध-
नादितो मुक्षीय मामृतात् ॥ ६० ॥ एतत्ते । रुद्रावसन्तेन
पुरोमूर्जवतोतीहि ॥ अवततधन्वा पिनाकावसुः कृत्तिवासाऽ
अहिर्ऋसन्नहं शिवोतीहि ॥ ६१ ॥ त्र्यायुषञ्जुमदग्नेः कुरु श्रय
पस्य त्र्यायुषम् ॥ यद्देवेषु त्र्यायुषन्तन्नोऽस्तु त्र्यायुषम् ॥ ६२ ॥
शिवो नाम ॥ शिवो नामासि स्वधितिस्तेपितानमस्तेऽस्तु मा

संहि.

॥ २४ ॥

माहिँसीः ॥ निवर्त्तयाम्यायुषेन्नाद्यायप्रजननायरायस्पो
षायसुप्रजास्त्वायसुवीर्याय ॥ ६३ ॥ १० ॥ [७-१०]
इति श्रीवाजसनेयसंहितायांतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ श्रीवेदपुरु
षायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ एदंद्वे, महीनाम्पयश्चतस्र, आकू
त्याक्रक्सामयोर्द्विकौ, व्रतंकृणुतषडे, षाते चतस्रो, वस्व्य
सितिस्त्र, एषतेद्वे, शुक्रंत्वाचतस्रो, ऽऽदित्यास्त्वगष्टौ, दश सप्त
त्रिंशत् ॥ १० ॥ ३७ ॥ ४ ॥ हरिःॐ ॥ एदम् ॥ ऐदमंगन्म

पू. अ.

॥ ४ ॥

॥ २४ ॥

१ एदमगन् । अत्र आ इदम् अत्र “कण्ठ्यादिवर्ण एकारम् (४ अ. ५३ सू.)” इत्यनेन कण्ठ्यात्परः इवर्णः पूर्वस्वरः परश्च एकारमापद्यते । तेन एदमगन् ।